॥ अथ रथातिरथसङ्ख्यानपर्व्व ॥ १२ ॥

॥ धृतराष्ट्र उवाच ॥ प्रतिज्ञाते फाल्गुनेन वधे भीष्मस्य संयुगे । किमकुर्व्वत मे मन्दाः पुत्रा दुर्य्योधनादयः ।
हतमेव हि पश्यामि गाङ्गेयं पितरं रणे । वासुदेवसहायेन पार्थेन दृढधन्वना । ५०१५
स चापरिमितप्रज्ञस्तच्छ्रुत्वा पार्थभाषितं । किमुक्तवान् महेष्वासो भीष्मः प्रहरतां वरः ।
सैनापत्यञ्च सम्प्राप्य कौरवाणां धुरन्धरः । किमचेष्टत गाङ्गेयो महाबुद्धिपराक्रमः ।
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ ततस्तत् सञ्जयस्तस्मै सर्व्वमेव न्यवेदयत् । यथोक्तं कुरुवृद्धेन भीष्मेणामिततेजसा ।
॥ सञ्जय उवाच ॥ सैनापत्यमनुप्राप्य भीष्मः शान्तनवो नृप । दुर्य्योधनमुवाचेदं वचनं हर्षयन्निव ।
नमस्कृत्य कुमाराय सेनान्ये शक्तिपाणये । अहं सेनापतिस्तेऽद्य भविष्यामि न संशयः । ५०२०
सेनाकर्म्मण्यभिज्ञोऽस्मि व्यूढेषु विविधेषु च । कर्म्म कारयितुञ्चैव भृतानप्यभृतांस्तथा ।
यात्रायाने च युद्धे च तथा प्रशमनेषु च । भृशं वेद महाराज यथा वेद बृहस्पतिः ।
व्यूहानाञ्च समारम्भान् देवगन्धर्व्वमानुषान् । तैरहं मोहयिष्यामि पाण्डवान् व्येतु ते ज्वरः ।
सोऽहं योत्स्यामि तत्त्वेन पालयंस्तव वाहिनीं । यथावत् शास्त्रतो राजन् व्येतु ते मानसो ज्वरः ।
॥ दुर्य्योधन उवाच ॥ विद्यते मे न गाङ्गेय भयं देवासुरेष्वपि । समरेषु महाबाहो सत्यमेतत् ब्रवीमि ते । ५०२५
किं पुनस्त्वयि दुर्द्धर्षे सैनापत्ये व्यवस्थिते । द्रोणे च पुरुषव्याघ्रे स्थिते युद्धाभिनन्दिनि ।
भवद्भ्यां पुरुषाग्र्याभ्यां स्थिताभ्यां विजयो मम । न दुर्लभं कुरुश्रेष्ठ देवराज्यमपि ध्रुवं ।
रथसङ्ख्यान्तु कार्त्स्न्येन परेषामात्मनस्तथा । तथैवातिरथानाञ्च वेत्तुमिच्छामि कौरव ।
पितामहो हि कुशलः परेषामात्मनस्तथा । श्रोतुमिच्छाम्यहं सर्व्वैः सहैभिर्वसुधाधिपैः ।
॥ भीष्म उवाच ॥ गान्धारे शृणु राजेन्द्र रथसङ्ख्यां स्वके बले । ये रथाः पृथिवीपाल तथैवातिरथाश्च ये । ५०३०
बह्वनीह सहस्राणि प्रयुतान्यर्व्बुदानि च । रथानां तव सेनायां यथा मुख्यन्तु मे शृणु ।
भवानग्रे रथोदारः सह सर्व्वैः सहोदरैः । दुःशासनप्रभृतिभिर्भ्रातृभिः शतसम्मितैः ।
सर्व्वे कृतप्रहरणाश्छेद्यभेद्यविशारदाः । रथोपस्थे गजस्कन्धे गदाप्रासासिचर्म्मणि ।
संयन्तारः प्रहन्तारः कृतास्त्रा भारसाधनाः । द्रव्यस्त्रे द्रोणशिष्याश्च कृपस्य च शरद्वतः ।
एते हनिष्यन्ति रणे पञ्चालान् युद्धदुर्म्मदान् । कृतकिल्बिषाः पाण्डवैर्धार्त्तराष्ट्रा मनस्विनः । ५०३५
ततोऽहं भरतश्रेष्ठ सर्व्वसेनापतिस्तव । शत्रून्विध्वंसयिष्यामि कदर्थीकृत्य पाण्डवं ।
न त्वात्मनो गुणान् वक्तुमर्हामि विदितोऽस्मि ते । कृतवर्म्मा त्वतिरथो भोजः शस्त्रभृतां वरः ।
अर्थसिद्धिं तव रणे करिष्यति न संशयः । शस्त्रविद्भिरनाधृष्यो दूरपाती दृढायुधः ।
हनिष्यति चमूं तेषां महेन्द्रो दानवानिव । मद्रराजो महेष्वासः शल्यो मेऽतिरथो मतः ।
स्पर्द्धते वासुदेवेन नित्यं यो वै रणे रणे । भागिनेयान्निजांस्त्यक्त्वा शल्यस्तु राजसत्तमः । ५०४०
एष योत्स्यति सङ्ग्रामे पाण्डवांश्च महारथान् । सागरोर्म्मिसमैर्व्वाणैः प्लावयन्निव शात्रवान् ।
भूरिश्रवाः कृतास्त्रश्च तव चापि हितः सुहृत् । सौमदत्तिर्म्महेष्वासो रथयूथपयूथपः ।
बलक्षयममित्राणां सुमहान्तं करिष्यति । सिन्धुराजो महाराज मतो मे द्विगुणो रथः ।